

הדרן על הרמב"ם

דברים שנאמרו בעת סיום הרמב"ם באילת

ע"י רב העיר ויו"ר מוסדות חב"ד

הרב יוסף העבט שליט"א

ביום שבת קודש פרשת תצווה-זכור

ט' אדר ה'תשע"ב

יוצא לאור על-ידי:

בית חב"ד אילת, רח' רווד 6

www.chabadeilat.com

הדרן על הרמב"ם

.K

(אותם העמים)? ומפשטות סגנונו משמע שהרמב"ם נקט בסדר של "לא זו אף זו", היינו שאף אם נאמר שלא נתאוו כו' כדי שישלטו עדיין יש מקום לומר שנתאוו כדי שירדו, ואף אם שוללים ש"לא כדי שירדו" עדיין יש מקום לומר שנתאוו כדי שינשאו אותם; ולכאורה מהו ההבדל והשוני המהותי בין שלושת הדברים שלכן הרמב"ם מוכרח לשלול בפירושו את כולן?

3) לעיל בפ"ד ה"י כותב הרמב"ם (בנוגע למלך): ובכל יהיו מעשיו לשם שמים ותהי' מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת ולמלאות העולם צדק ולשבור זרוע רשעים וליהלחם מלחמות ה' – שאין ממליכים מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות שנאמר "ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו. ולכאורה גם מלך המשיח בכלל (דמהיכא תיתי לחלק. ובפרט שהרמב"ם בעצמו פסק לעיל פרק י"א ה"ד שמש"ח "ילחום מלחמת ה'

רמב"ם סוף הל' מלכים פרק י"ב ה"ד: לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בגוים, ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה ולא יהי' להם נוגש ומבטל וכו'.

וצריך להבין:

1) מדוע נקט הרמב"ם הלשון לא "נתאוו" ולא הלשון הרגיל בכגון דא "חיכו" או "קיוו" או "ציפו", וכלשונו לעיל פי"א ה"א "כל מי שאינו מחכה לביאתו" ומקרא מלא דיבר הכתוב "יעשה למחכה לו" ו"זה ה' קוינו לו", ובלשון חז"ל "ציפית לישועה"?

2) מהן שלושת הדברים לא כדי שישלטו" (על כל העולם) ולא כדי שירדו" (בגוים) ולא כדי שינשאו"

העולם כל משך זמן הגלות.

ג.

והנה בביאור ענין "יתרון האור מן החשך" מבואר בלקו"ש ח"י שיחה א' לפ' ויחי (בהקשר לדברי אדה"ז לצ"צ שהשנים הטובות של יעקב היו 17 השנים האחרונות במצרים) - שיש בזה שני פירושים – אופנים: א) הגעת האור למקום החושך עד שמקום החושך מואר ע"י האור – וזה מראה על מעלתו של האור וכחו הבלתי מוגבל לפעול גם במקום החושך, וכל שהחושך גדול יותר צריכים אור נעלה יותר להאיר שם. ב) לא רק שמקום החושך מואר ע"י האור הנעלה המגיע לשם אלא שהחשך עצמו מואר ונהפך לאור, ועי"ז נעשה יתרון האור באופן נעלה יותר.

וממשיך בשיחה שם שזה בעצם ההפרש בין עבודת יעקב ועבודת השבטים, שהאבות הם באצילות והשבטים הם בבי"ע, ובמילא בנוגע ליעקב – אצילות – אין שום מציאות בחשך והעולם של מצרים והפירוש של יתרון האור מן החושך אצל יעקב הוא כפירוש הא' הנ"ל שהאור שלו כ"כ גדול ונעלה שמאיר בכל התוקף גם במקום של מצרים והוא באותו דביקות אלקי במצרים כמו לא במצרים ולכן אין אצלו כלל המציאות של מצרים; ואילו פירוש הב' ביתרון האור מן החשך הוא דרגת השבטים – בי"ע – הייני שיש העולם

ויתקן את העולם כולו"), וא"כ איך שולל הרמב"ם "לא כדי שישלטו ולא כדי שירדו כו' – הרי פסק הלכה שהמלך (גם מלך המשיח) תהי' מגמתו כו' לשבור זרוע רשעים ולהילחם מלחמות ה'?

(4) מהו ההוספה ברמב"ם "ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח"? וכי יעלה על הדעת שחכמי ונביאי ישראל יתאוו ימות המשיח כדי לאכול ולשתות ולשמוח עד שהרמב"ם צריך לשלול קס"ד כזו?

ב.

ולהבין כ"ז יש להקדים תחלה המבואר בתניא פל"ו "שתכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים וכו' עוה"ז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וכו' שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפני ית' כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והסט"א של כל עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך וכו' ונודע שימות המשיח כו' הם תכלית ושלימות בריאת עוה"ז שלכך נברא מתחילתו".

ונמצא מובן עפי"ז שמעלתם של ימות המשיח היא בהארת וגילוי א"ם ב"ה בעוה"ז הגשמי ביתר שאת מבעולמות עליונים כיתרון האור מן החשך, וזה נעשה ע"י מעשנו ועבודתנו בכירור וזיכוך

יתרון בזה שיהיו השבטים הוגים בתורה במצרים, כי יוסף מכיון שענינו להמשיך עניני יעקב בבי"ע אין בזה אמיתת יתרון האור מן החשך (כנ"ל שלגבי יעקב אין כ"כ המציאות של מצרים); משא"כ השבטים שהם בבי"ע ועבודתם בירור מעולם הפירוד, ביטול היש, הרי עי"ז נעשה אמיתת יתרון האור מן החשך.

ובפשטות הביאור הוא שאמנם גם ע"י שיוסף ממשיך עניני אצילות בבי"ע נעשה ביטול היש והפיכת החשך לאור, אבל זה נעשה מצד האור ולא מצד החשך עצמו, ואילו השבטים שנמצאים בעולם הפירוד פועלים ביטול היש והפיכת החשך לאור לא מצד האור שמאיר שם אלא מצד החשך עצמו וזה פועל אמיתת הענין דיתרון האור שבא מן החשך עצמו.

ה.

באופן מפורש ומבואר יותר מוצאים אנו החלוקה הנ"ל (ג' אופנים ביתרון האור מן החשך) בלקו"ש חלק ט"ו שיחה ב' לפ' ויחי, אלא ששם מבואר יותר ע"ד היתרון האור מן החשך שיש בעבודת הנשמה למטה בגוף. (1) תוקף הנשמה שמתגלה כשנמצאים במקום החשך ולא מתפעלים מן החשך כלל. (2) גילוי הבלי גבול של הנשמה (שלא רק שאינו מתפעל כלל מהחשך אלא) ביכולתה גם להשפיע על החשך שסביבה ולהפוך את החושך

והסתור ונכרא בחי' יש ודבר נפרד והאור כ"כ גדול ונעלה שהוא משפיע גם על מציאות היש שתתבטל מישותו ויתאחד עם האלקות שזהו הפיכת החושך לאור וזה מראה על יתרון האור. ומסיק בשיחה שם שיתרון האור מו החשך שנעשה ע"י השבטים גדול יותר מזה שנפעל ע"י יעקב שאצלו זה רק מורה על תוקף האור שמאיר גם במקום החשך אבל אינו משפיע על החשך להפכו לאור כמו בעבודת השבטים.

ד.

והנה בהערה 32 שם משמע שבאופן הב' הנ"ל יש שתי בחינות, בחי יוסף ובחי' השבטים, שמביא מביאורי הזהר בביאור הענין ויחי יעקב בארץ מצרים (שהשנים הטובות היו במצרים) מצד החיבור דיעקב ויוסף "לפי שכל עיקר חיי רוחו של יעקב הוא רק בחי התגלות האור להבריח מן הקצה העליון לקצה התחתון", והרי ויוסף בחי' יסוד הוא המביא וממשיך תולדות יעקב מאצילות לבי"ע ועד לקצה התחתון. ומוסיף שם מאוה"ת דע"י המשכת יוסף בבי"ע נעשה התהפכות חשובה לנהורא ועד אפי' לחשך של מצרים שע"י ההמשכה של יוסף למטה נהפך החשך לאור. שלפי"ז משמע שהיתרון האור מן החשך שבהפיכת החושך לאור נעשה ע"י יוסף שממשיך עניני יעקב מאצילות לבי"ע ולא ע"י השבטים. ומתריך וי"ל די

שמכיון שזיכוך הגוף הי' ע"י גילוי הנשמה נמצא שהגוף מצד עצמו לא הזדכך ובמילא לא הי' הזיכוך בשלימות; משא"כ אצל אליהו הנביא - בחי' שם ב"ן - הי' בירור וזיכוך הגוף לא מצד גילוי הנשמה אלא מצד הגוף עצמו, דהיינו שגם כשלא מורגש בגוף אור הנשמה מ"מ ע"י עבודתו בביטול הגוף וכו' הגוף מצד עצמו מתבטל לאלקות ואינו הולך אחרי תאוותיו וכו', וכך הולך ומזדכך עד שהגוף מצד עצמו מתרחקת מהגשמיות ומתקרבת לרוחניות שזו אמיתית בירור הגוף ומגיע על ידי כך לתכלית ושלימות הזיכוך עד שהגוף אינו צריך קבורה אלא עולה בסערה השמימה כמו הנשמה עצמה.

1.

המורם מכהנ"ל שיש ג' מדרגות ביתרון האור מו החושך: (1) כשהאור מאיר בכל תוקפו גם במקום החשך שזה פועל ביטול החשך שאינו במציאות כלל לגבי האור, שבזה ניכר יתרון האור (שאפי' במקום החשך הוא בתוקפו עומד); (2) שהאור הוא כ"כ אין סופי שביכולתו לחדור לתוך החשך לזככו ולהפכו לקדושה, שבזה ניכר יתרון האור באופן נעלה יותר; (3) שהחשך מצד עצמו נהפך לאור שאז ניתוסף בהאור ענין נעלה שאין בו מצד עצמו וזהו אמיתית ענין יתרון האור הבא מן החשך. והנה הובא לעיל מש"כ בתניא פל"ו

לאור. ומוסיף שם ששתי בחי' אלו ישנן בנשמה מצד עצמה (יכולתה לא להתפעל מהחשך ויכולתה הנעלית יותר לחדור לחשך ולהפכו). ואולם ישנו עילוי נעלה יותר: (3) ע"י עבודת האדם בהפיכת החשך מצד עצמו לאור (ולא ע"י גילוי אור הנשמה) ניתוסף בנשמה עילוי שאין לה מצד עצמה - מה שהחושך מתהפך לאור שאז יש לנשמה לא רק גילוי הבל"ג שלה אלא גם החשך שמחוצה לה מתהפך לאור מצד עצמו ואז הנשמה מקבלת אור חדש שאין לה מצד עצמה, שזו אמיתית ענין יתרון האור מן החשך. (וראה בהערה 22 שם שהדוגמא לזה בכל אדם הוא ה"נרוצה ובכל מאדך שנעשה בנפה"א ע"י נפה"ב.", כמבואר בתו"א). ומבאר שם שג' בחי' אלו הם יעקב, יוסף ובני יוסף (בעיקר אפרים).

ויובן (ההבדל בין הפיכת החשך לאור מצד הגילוי אור שחודר לחשך או מצד החשך עצמו) בתוס' ביאור ע"פ המבואר בד"ה החדש הזה לכם תרס"ו בהבדל בין משה רבינו לאלהו הנביא, שמשם הוא בחי' שם מ"ה ואלהו בחי' שם ב"ן, ששניהם פעלו ביטול ובירור הגוף ואעפ"כ יש הבדל גדול ביניהם: משה רבינו פעל ביטול הגוף ע"י גילוי הנשמה - שזוהי בחי' שם מ"ה, ולכן אף שגופו של משה עמד על עמדו בעת הנבואה שזה מראה שהגוף התברר והזדכך עד שהי' כלי לאור הנבואה, ובכל זאת הגוף הי' צריך קבורה ולא הי' יכול לעלות בסערה השמימה,

שהנשלט מתבטל עוד יותר ומתהפך לעסוק בעניניו של השולט. וזהו יתרון האור מן החשך בדרגה השנייה הנ"ל שהאור חודר לחשך (רדייה) ומהפכו לקדושה ועי"ז נעשה יתרון האור באופן נעלה יותר. ואילו הענין "ינשאו אותם העמים" פירושו שהאומות פועלים בעם ישראל "נשיאות" – "ינשאו אותם" – עי"ז שהחשך מתהפך לאור מצד עצמו (ולא מצד רדיית ישראל) ואז ניתוסף בהאור – בעם ישראל – ענין שאין בישראל מצד עצמו שזהו עומק הפירוש ב"ינשאו אותם העמים", שיתרון והרמה זו – ינשאו אותם – בא ע"י העמים.

א.

ועפי"ז יובן היטב הסדר בדברי הרמב"ם: מכיון שתכלית הבריאה – אתהפכא חשיכא לנהורא בבחי' יתרון האור מן החשך – מתגלה בימות המשיח, יש מקום לומר שלכך התאוו חכמים ונביאים ימות המשיח שאז יתגלה בעולם יתרון האור מן החשך בזה שבנ"י עומדים בתוקף גם בחשך של עוה"ז הגשמי ואינם מתפעלים כלל מהחשך ועומדים בתוקף בעבודת ה' שלהם ועי"ז מתגלה יתרון האור, שהאור האלקי הוא כ"כ חזק ובתוקף שאפילו במקום החשך אינו נחלש ואולי לכך נתאוו ימות המשיח – אומר ע"ז הרמב"ם "לא התאוו כו' כדי שישלטו על כל העולם", כלומר שיתרון האור מן החשך שניכר

ש"עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשיכא לנהורא שיאיר אור ה' א"ס ב"ה במקום החשך כו' ביתר שאת ויתר עז ויתרון האור מן החשך כו' ושה יתגלה לע"ל בימות המשיח והוא תכלית ושלימות הבריאה. וע"פ מה שנת"ל שביתרון האור מו החשך ישנן ג' בחינות – אולי יש לבאר את דברי הרמב"ם הנ"ל "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח (1) לא כדי שישלטו על כל העולם (2) ולא כדי שירדו באומות (3) ולא כדי שינשאו אותם העמים:

הצד השווה שבשלושת ענינים אלו הוא גילוי הא"ס למטה במקום החשך הפועל ביטול העולם והגוים בפני ישראל שבוה נפעל יתרון האור מן החשך, אלא שיש בזה חילוקי דרגות כנ"ל: שליטה פירושו שעניניו של השולט הם הגוברים והנשלט אינו יכול לעשות מאומה וכאילו שהוא מתבטל מציאותו, והשולט עושה ככל העולה על רוחו. שזוהי הדרגה הראשונה הנ"ל ביתרון האור מן החושך; משא"כ לרדות פירושו שהשולט מביא לידי כך שהנשלט יעסוק בעניניו של השולט, היינו לא רק שהנשלט מתבטל שאינו יכול להפריע לשולט מלעשות מה שרוצה וכאילו אין לו מציאות כלל לפני השולט, אלא שהנשלט מתבטל עוד יותר ועושה מה שהשולט רוצה. אמנם לא מצד עצמו הוא ממלא רצונו של השולט אלא בכלל שהשולט רודה בו, אבל רדיי' זו פועלת

בבחי' "ינשאו אותם העמים" שהאור מתעלה לשלימות שאין באור מצד עצמו אלא רק ע"י הפיכת החשך מצד עצמו לאור – הנה גם מעלה זו אינו הסיבה שלמענה התאוו החכמים והנביאים ימות המשיח.

ח.

אלא שלפי"ז אינו מובן לאידך גיסא: מדוע באמת כל הענינים הנפלאים הנ"ל אינן מהוות סיבות שבגללן יתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח? וכי יש ענין גדול מזה שיאיר אוא"ס בעוה"ז התחתון ביתר שאת וביתר עוז מבעולמות עליונות כיתרון אור הבא מן החשך (בכל אחד משלושת האופנים הנ"ל)? ובפרט כפי שהקשינו לעיל שהרמב"ם בעצמו פוסק שמחשבתו של מלך צ"ל להרים דת האמת כו' ולשבור זרוע רשעים ולהילחם מלחמות ה' שאין ממליכים מלך תחלה אלא כדי לעשות משפט ומלחמות" – שלכאורה זהו ענין אתכפיא ואתהפכא סט"א?

והנה בענין כוונת הבריאה ד'נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" מבואר בלקו"ש חלק ט"ז שיחה ג' לפ' פקודי שיש בזה שני ענינים: (א) הדירה לעצמותו ית'. (ב) שהדירה היא בתחתונים. ושני ענינים אלו הם שבני הענינים של "נשמות ישראל" ו"עולם". ומבאר שפנימיות הענין דדירה לו ית' היא "דוקא לדור ולשכון בנשמות כו' שיהיו כנס"י

ע"י גילוי תוקף האור שאינו נחלש כלל אפילו במקום החושך אלא הוא "שולט" על החשך – לא בגלל מעלה זו התאוו החכמים והנביאים ימות המשיח.

וממשיך הרמב"ם: נניח שיתרון האור שבא ע"י שליטה על החשך אינה המעלה שאל"ה התאוו החכמים והנביאים וכו', אבל עדיין יש לכאורה מקום לומר שיתרון האור מן החשך הבא ע"י שהאור חודר לחשך ומהפכו לאור הוא כן הבחי' והמעלה אליה התאוו החכמים והנביאים וכו' - אומר ע"ז הרמב"ם "ולא כדי שירדו בגוים", היינו שגם יתרון זה שנעשה ע"י שהאור חודר לחשך ומהפכו לאור - ירדו בגוים כנ"ל – לא בגלל יתרון אור זה התאוו לימות המשיח.

וממשיך עוד הרמב"ם: נניח שגם יתרון זה שבא ע"י רדייה בחושך כנ"ל אינו המעלה שבגללה התאוו החכמים והנביאים ימות המשיח, אבל עדיין יש מקום לומר שכאשר בני"י פועלים בעבודתם במשך הדורות שהחושך מצד עצמו נהפך לאור שאז ישנה אמיתית יתרון האור מן החשך שהרי ניתוסף בהאור ע"י אתהפכא חשיכא לנהורא מעלה ושלימות שאין בהאור מצד עצמו ויתכן שבגלל יתרון זה שך האור שיתגלה בעולם לע"ל התאוו החכמים והנביאים ימות המשיח - הנה ע"ז אומר הרמב"ם "ולא כדי שינשאו אותם העמים", היינו שגם היתרון האמיתי הזה בהאור שהחשך מצד עצמו מתהפך לאור שהוא

בנש"י וזה נעשה ע"י התורה, אלא שכ"ז יתכן רק עי"ז שהדירה היא בתחתונים, היינו שנשמי"י נמצאות למטה דוקא והופכים את החשך של עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו לאור ע"י עבודתם בבירור העולם כד אתכפיא סט"א ואתהפכא חשיכא לנהורא (שנעשה בעיקר ע"י קיום המצות) עד שמורגש בעולם שכל מציאותו הוא אך ורק מצד מציאות העצמות (שזהו היתרון האור הבא מן החשך דוקא) – הנה דוקא עי"ז מתגלה היחוד של נש"י עם העצמות, שעצמותו ית' שוכן ודר בנש"י.

ועפי"ז יובן ויבאר היטב דברי הרמב"ם: הן אמת שהפיכת חושך העולם לאור עד שהתחתונים נעשים מקום מוכשר לדירתו ית' הוא ענין נעלה ביותר והוא שלימות כוונת הבריאה כולה, וענין זה יהי' בשלימות ובגלוי בימות המשיח; והחכמים והנביאים חיכו וקוו לימות המשיח במשך כל הדורות כדי שיתממש תכלית כוונת הבריאה שהעולם יהי' מקום מוכשר לדירתו ית', וכפשוט שהוא ענין עיקרי ביותר בביאת המשיח. ובכל זאת אומר הרמב"ם שהתשוקה הפנימית לימות המשיח למעלה מטעם ודעת – נתאוו החכמים והנביאים – לא היתה בזה שהעולם הגשמי והתחתון נהפך למקום מוכשר לדירתו ית', כ"א הדירה גופא של עצמותו ית' בנש"י שזו נעשה ע"י התורה כנ"ל. וזהו אומרו שנתאוו החכמים

מכון לשבתו ית', דמכיון שישראל וקוב"ה כולא חד הרי שנשמות ישראל הן הדירה האמיתית לעצמותו ית' ;

אלא שהדירה היא בתחתונים דוקא, היינו שנשמי"י נמצאים בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו וע"י עבודת הנשמות מאירים את עוה"ז התחתון כשעושים את הדברים גשמיים כלים לאלקות ע"י אתכפיא סט"א ואתהפכא חשיכא לנהורא כנ"ל בתניא, הנה ע"י עבודה זו דוקא מתגלה שורש נש"י איך שהן מיוחדות בעצמותו ית', כי כשפועלים שעוה"ז התחתון לא יהי' מניעה לאלקות ח"ו ואדרבא אתכפיא סט"א ואתהפכא חשיכא לנהורא הפועלות יתרון האור שבא מתוך החשך כנ"ל (בדרגות השונות שבזה) הרי שאז מתגלה איך שנשמות מיוחדות בעצמותו ית' ואין להם מדידה והגבלה כלל ולכן גם החשך של עוה"ז אינו הגבלה בפניהם והם מהפכים החשך לאור.

ובמק"א מבואר ששני הענינים הנ"ל (א) דירה לו ית' (ב) בתחתונים – הם שני הענינים של: (א) תורה (ב) מצוות, שע"י התורה נעשית היחוד של העצמות ונש"י וע"י המצוות נמשך היחוד והגילוי בתחתונים.

10.

המורם מכל האמור הוא שפנימיות הענין של דירה לו ית' הוא שעצמותו ית' דר

שזהו תכלית כוונת הבריאה של העולם לעשות מקום לדירתו) ית' אלא התשוקה הפנימית היתה בפנימיות הענין של דירה בתחתונים – מה שהקב"ה שוכן ודר בנשמות ישראל כפי שהנשמות נמצאות דוקא למטה בתחתונים, וזה נעשה כנ"ל ע"י התורה (היחוד המלא בין העצמות ונש"י) ולכן נתאוו ימות המשיח כדי שיהיו פנויים בתורה ובחכמתה.

בלקו"ש ח"ד ע' 1243 מבאר בפירושו לשון השמנה (אבות פ"ו) "ששולחנך גדול משלהם" שעבודת האדם בלימוד התורה למעלה מעבודת הבירורים עי"ש. ובהערה 65 מבאר שעפי"ז יובן עומק דברי הרמב"ם בסיום ספרו ש"לא נתאוו החכמים כו' לא כדי כו' ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח". אבל אינו מאריך בהערה בביאור הדברים, ומסיים ואכ"מ. ולכאורה הרי כאן מדובר שכוונת הבריאה לעשות לו ית' דירה בתחתונים התמלאה בביאת המשיח ומדוע אי אפשר לומר שנתאוו לכך? וע"פ מה שנתבאר בביאור פנימיות כוונה בידרה לו ית' שידור וישכון בנש"י מובנים דברי הרמב"ם כנ"ל. ואולי זוהי הכוונה בהערה. ולפי"ז יומתק מדוע הרמב"ם נוקט לא נתאוו החכמים והנביאים דוקא, הלא כל בני ציפו ומצפים לימות המשיח ולא רק החכמים והנביאים (ראה הל' תשובה פ"ט ה"י; ספר השיחות תשמ"ט שיחת ט' וי' טבת בביאור ההבדלים בו הל' תשובה להל' מלכים)? כי בציפיה לביאת המשיח

והנביאים לימות המשיח כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה ולא יהי' להם נוגש ומבטל שע"ז עצמותו ית' דר ושוכן בנש"י שיהיו כנס"י מכון לשבתו ית'.

י.

ולפי"ז מתורצת השאלה דלעיל מדוע הרמב"ם אומר הלשון "לא נתאוו" ולא הלשון הרגיל יותר בקשר למשיח לחכות או לקוות, וכן השאלה איך אומרים שזה לא כדי שירדו בגוים כשהרמב"ם בעצמו אומר שמגמתו של המלך תהי' למלאות העולם צדק ולשבור זרוע הרשעים כו' וכ"ה לכאורה גם בנוגע למלך המשיח שעליו נאמר וילחום מלחמת ה' כו' ויתקן את כל העולם – לפי שאכן כן חיכו וקיוו לימות המשיח כדי שישלטו בעולם וירדו בגוים וינשאו אותם העמים שכ"ז הוא הפיכת חושך העולם לאור באופן של יתרון האור הבא מן החושך ועשיית העולם למקום מוכשר לדירתו ית', והרי זהו תכלית כוונת הבריאה והוא גם עניני של מלך המשיח שילחם מלחמת ה' וינצח, ולכן א"א שהרמב"ם יאמר שלא חיכו וקיוו למילוי וקיום תכלית שלימות הבריאה; אלא, אומר הרמב"ם, לא נתאוו החכמים והנביאים – היינו שפנימיות התשוקה לימות המשיח לא היתה מילוי כוונת הבריאה בעשיית העולם מקום מוכשר לדירה לו ית', היינו בהכנת המקום איפוא הדירה תהי' (אף

הבירור והפיכת החשך לאור שפועל בהם יתרון האור והם כבר מקום מוכשר לדירתו ית' שהו תכלית ושלמות הכוונה בבריאת עוה"ז הגשמי וכל הענינים הגשמיים של האדם שיהיו דירה לו ית'. ובכל זאת לא נתאו החכמים והנביאים ימות המשיח בגלל עליו זה שהגשמיות היא מוכשר לדירתו ית' אלא כדי שיהיו פנויים בתורה ובחכמתה – פנימיות הדירה שנשמות ישראל מיוחדות בעצמותו ית'.

ואולי י"ל ששלושת הענינים (1) לאכול (2) לשותות (3) ולשמוח - הם כנגד שלושת הדברים הנ"ל (1) ישלטו (2) ירדו (3) ינשאו, אלא שזה באדם והנ"ל בעולם.

יב.

והנה בד"ה והוא עומד עליהם תרס"ג מבאר דעיקר ענין אכילת אדם הוא להיות בדוגמא זו למעלה שע"י אכילתו יהי בחי אכילת אדם למעלה. ומבאר שם שענינו המשכת תוס' אורות בבחי' אדם העליון והו"ע המשכת התענוג באצילות. ובתו"א ס"פ ויחי ד"ה חכלילי עיניים מיין מבואר בענין חכלילי שכל חיך הטועם אומר לי לי, שחיך (הטועם) הוא בחי' חכמה דאצילות וחיך הטועם הוא המשכת בחי' הטעם שהו"ע העונג – עתיק – בחכמה, וזהו"ע האכילה. והנה לגבי בחי' החכמה שבנפש מבואר בתניא פי"ח-י"ט שכל ענין החשך והגלות אינו יכול לפגוע בחכ'

שיתקן את העולם כולו, היינו שהרע יתבטל והקדושה תשכון בעולם בתכלית שלימות – הרי בזה בודאי כל עם ישראל ציפה וייחל וקיווה לביאתו; אבל מכיון שכאן מדובר על התשוקה הפנימית - נתאו – לימות המשיח שעצמותו ית' ישכון וידור בנשמות ישראל ע"י התורה (בניגוד לציפייה לשלימות תיקון העולם ע"י בירור הרע והפיכתו לטוב וכו') – י"ל שתשוקה פנימית זו למעלה מכל מדידה והגבלה לא בא לידי גילוי אצל כל אחד בציפייתו לימות המשיח; ודוקא החכמים והנביאים הם שחשו את ההפלאה בפנימיות הכוונה שעצמותו ית' שוכן ודר בנש"י ובגילוי ע"י התורה ולכן הם דוקא נתאו ימות המשיח לא בגלל שהעולם יגיע אז לתיקונו באופן של יתרון האור מן החשך אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה – פנימיות הענין של דירה בתחתונים. אלא שאח"כ הענין מתגלה אצל כ"א וכלשון הרמב"ם בה"ח לפיך יהיו ישראל חכמים גדולים ושיגו דעת בוראם וכו'.

יא.

ומש"כ הרמב"ם "ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח", וכי תעלה על דעתך שחכמי ונביאי ישראל יתאו ימות המשיח לאכול ולשתות כו' (ראה ההערה שבלקו"ש הנ"ל)? אלא פשוט שהכוונה בזה כנ"ל שהדברים הגשמיים של האדם הם לאחר

המלוכש בה פועל גם במידות שיעלו ויוכללו בעתיק הו"ע יתרון האור בדרגא נעלית יותר, שלא רק שמאיר אור החכמה שאינו מתפעל מהחשך אלא שהאור חודר גם לבחי' המידות ומעלה אותם - אה"ר ואה"ע, מ"ה וב"ן - לבחי' עתיק, שזהו"ע הרדי" הנ"ל. ונמצא שמה שהרמב"ם אומר שלא נתאוו ימות המשיח לא כדי לשתות, ענינו שאפילו כאשר העתיק המאיר בחכמה פועל (לא רק שבחי החכמה שבנשמה לא תתפעל מהחשך ויעמוד בתוקפו אלא שהיא) גם יחדור לבחי' המידות להעלותם לא"ס, שזהו היתרון של אור הנשמה שבא מכך שפועל גם במקום שמחוץ לאור החכ' - במידות - להעלותם לא"ס, הנה לא לזה נתאוו ימות המשיח, בדוגמא למה שהרמב"ם אומר ולא כדי שירדו בעכו"ם. ועיין גם לקו"ש ח"ב פ' חוקת שענין השתי' מפזרת את האוכל וכו', והיינו גם כנ"ל לכאורה שהעתיק שבחכ', חיך הטועם, אכילה, מתפזרת גם לתוך המידות להעלותם לא"ס, שתי' (חכלילי עיניים מ) י"ן.

ג.

וענין "לשמוח" י"ל כמבואר בכ"מ (לקו"ת סוף במדבר. תו"א כ"ה, ג) שענין התענוג והשעשועים נפעל דוקא ע"י חידוש, כמו עד"מ מלך שיש לו הכל באוצרותיו וא"א לשעשע אותו ולגרום לו

שבנפש בגלל הא"ס השורה בה ואפילו בשעת החטא היתה באמנה אתו ית', והיינו שאור החכמה הוא בתוקף כ"כ בגלל הא"ס שמאיר בחכ' עד כ"כ שכל הקליפות בטלים ומבוטלים והיו כלא היו ממש לפני ה' (וגם כשיש ח"ו עניו של חטא לא נפגעת דביקותו באלקות). שזהו בדוגמא לדרגא הא' שביתרון האור מן החשך הנ"ל שהאור בתוקף כ"כ שמאיר אפי' במקום החשך, שאינו מתפעל כלל מהחשך והוא עומד בדביקותו במקום החשך כמו במקום האור והחשך מתבטל לפניו, שזהו"ע השליטה בעולם כנ"ל. נמצא מה שנתאוו ימות המשיח לא כדי לאכול (המשכת עתיק בחכמה) הוא דוגמת הענין דנתאוו ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם, יתרון האור מן החשך שבבחי' שליטה כנ"ל.

וממשיך בתו"א שם שחכלילי עיניים הם מיין, שע"י שנכנס יין יינה של תורה יצא סוד, פי' סוד היינו אה"ר המסותרת שתצא מהעולם אל הגילוי להיות התלבשות אה"ר מ"ה באהבת עולם ב"ן ועי"ז שניהם עולים ונכללים בחכמה. והנה מ"ה וב"ן הם ז"א ומלכות, בחי' מידות, והיין פועל שהמדות יעלו ויוכללו בחכמה. ונמצא שהאכילה - חיך טועם - הו"ע המשכת העתיק בחכמה, ואילו השתי' - יין - פועל שגם המידות דו"א ומלכות יעלו לבחי' החכמה ולעתיק המתלבש בה.

וענין זה שאור החכמה ע"י העתיק

הרמב"ם נזכה תומ"י ממש לשמוע תורה מפיו של משיח צדקנו – ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

עונג (כי יש לו הכל) כ"א ע"י שמביאים לפניו דבר חידוש כמו ציפור המדברת שאין ענין כזה בבית גזזיו של המלך – זה גורם לגילוי השעשועים אצל המלך.

והנה נת"ל בדרגא השלישית של יתרון האור מן החשך שהוא מה שניתוסף באור ענין שאין לו מצד עצמו, היינו שהחשך שאינו אור מתהפך לאור (מצד עצמו) ואז ניתוסף ענין זה בהאור, כמו הדוגמא שהובא לעיל מלקר"ש חט"ו פ' ויחי שה"נרוצה" שבנפה"א ניתוסף לה ע"י הפיכת הנפה"ב לקדושה. ואולי י"ל שלזה רומז הרמב"ם בכתבו "ולשמוח" – היינו גם כשהאדם מגיע בעבודתו שהחשך עצמו מתהפך לאור בדוגמת ענין זדונות נעשים לו כזכויות (ובחי' ה"נרוצה הנ"ל) שניתוסף בו יתרון האור שאין באור מצד עצמו והוא הגורם לענין השמחה כנ"ל לפי שזהו חידוש לגבי נשמתו שאין לאור הנשמה ענין זה מצד עצמה (ולהעיר מענין "אז ימלא שחוק פיננו" ששחוק (שמחה) הו"ע גילוי התענוג והשעשועים), הנה גם לזה לא נתאוו החכמים והנביאים לימות המשיח, בדומה למה שנת"ל בענין "ינשאו אותן העמים" (שהאומות מוסיפים נשיאות אצל עם ישראל) שלא לזה נתאוו ימות המשיח.

נמצא ששלושת הענינים לאכול ולשתות ולשמוח הם שלושת הענינים של ישלטו בעולם, ירדו בגוים וינשאו אותם העמים.

ויה"ר שבזכות קיום תקנת לימוד

